

گم‌شده ارزشیابی توصیفی

بنابر نظر کارشناسان این موضوع، هدف اصلی از اجرای ارزشیابی توصیفی دریافت بازخورد مؤثر از کارکرد نظام تعلیم و تربیت است و این یکی از مهم‌ترین نکات فراموش‌شده این شیوه ارزشیابی در مدارس است! دریافت بازخورد یعنی همان سنجش میزان تحقق یاددهی-یادگیری، اما چرا پاره‌ای از ما معلمان احساس می‌کنیم بازخورد موضوع دیگری است که وقت‌مان را می‌گیرد؟! شاید به این دلیل که خود، چنان‌که باید، آموزش ندیده‌ایم و از ابعاد ارزشیابی توصیفی بی‌اطلاعییم. ما باید به این باور برسیم که یاد دادن و ارزشیابی از آن، دو موضوع تنیده در یکدیگرند و هر دو یعنی یادگیری. بازخورد گرفتن شیوه‌های متفاوتی می‌تواند داشته باشد، اعم از گفت‌وگوی فردی یا جمعی، خودارزیابی و ارزیابی گروهی و...

ما معلمان با هم‌اندیشی می‌توانیم موانع شناختی یا معرفتی، سازمانی و اجرایی ارزشیابی توصیفی را بشناسیم و با تدبیر و برنامه‌ریزی مبتنی بر زیرساخت‌ها، توانایی‌ها و داشته‌ها، فرزندان خود را از آسیب‌های ارزشیابی کمتی در امان نگه داریم. به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین این موانع تغییر نگرش ما به امر یاددهی-یادگیری و برنامه‌ریزی درسی و ایجاد زیرساخت‌های لازم از نظر باور و مهارت بین معلمان، دانش‌آموزان، اولیا، عوامل مدیریتی مدرسه و سیاست‌گذاران آموزش و پرورش باشد.

مجله «رشد معلم» در نظر دارد در سال تحصیلی آینده (۹۵-۱۳۹۴) به موضوع‌های بیش از پیش در هم تنیده «یاددهی-یادگیری» و «ارزشیابی توصیفی» بپردازد. امیدوارم شما همکاران محترم ما را در این راه تنها نگذارید تا بتوانیم به کمک یکدیگر، ارزشیابی توصیفی را به جایگاه اصلی خود ارتقا دهیم و شاهد رشد و نشاط همه عوامل مؤثر در تعلیم و تربیت باشیم.

گروه مشاوران

چند سالی است از شروع اجرای طرح ارزشیابی توصیفی -که از سنخ ارزشیابی کیفی است- در نظام آموزش و پرورش ایران می‌گذرد. در تبیین هدف این رویکرد شاهد فراز و نشیب‌های زیادی بوده و هستیم. هم‌زمان شدن اجرای آزمایشی این طرح با تغییر ساختار نظام آموزش و پرورش مدرسه‌های (۶-۳-۳) سبب شد که این طرح آزمایشی به همه پایه‌های ابتدایی تسری داده شود. از دید عده‌ای، این تلاقی «فرصت»ی بود برای اجرای وسیع‌تر طرح، در حالی که عده دیگر آن را «تهدید»ی برای طرح ارزشیابی کیفی می‌دانستند و معتقد بودند انجام هم‌زمان چندین تغییر، در نظامی نوپا که هنوز خود به تثبیت نرسیده است، موجب تزلزل آن نظام خواهد شد.

به هر حال، آنچه در این مدت شاهد بوده‌ایم، تغییر در نوع نگاه به ارزشیابی توصیفی، یعنی نگاه کاهش‌گرایانه و انحراف از هدف اصلی، بوده است. متأسفانه، بعضی از معلمان ارزشیابی توصیفی را فقط در صورت اجرایی آن، یعنی پوشه کار و رتبه‌ها (نمره‌ها)ی خیلی خوب، خوب، قابل قبول و نیاز به تلاش، می‌بینند! در حالی که هدف از این نوع ارزشیابی، تغییر نگاه به فرایند یاددهی-یادگیری، آموزش، پرورش، نقش معلم و دانش‌آموز است. در ذهن عده‌ای ارزشیابی توصیفی به شکل افراطی متبلور شده و از اصل خود فاصله بسیار گرفته است. اینان گمان می‌کنند ارزشیابی توصیفی فقط به دنبال اندازه‌گیری یادگیری دانش‌آموزان است و لذا هدف اصلی این رویکرد، یعنی «داشتن روشی بهتر برای بهبود یادگیری دانش‌آموزان» را فراموش کرده‌اند. اصل این بود که ارزشیابی توصیفی «بار» معلم، دانش‌آموز، اولیا، مدیر و نظام آموزش و پرورش باشد و نه «بار» آن‌ها. اکنون این «بار» همه عوامل را آشفته و نگرانی را در جامعه آموزش و پرورش منتشر کرده است که پیامدی جز ایجاد بستر و زمینه «بی‌اعتمادی» به نظام تعلیم و تربیت نخواهد داشت.